

Nietzsche en het dilemma van goed en kwaad- 2

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Maieutiek 2016

Een mens kent zichzelf niet

- “We zijn onbekenden voor onszelf, wij mensen van de kennis, we kennen onszelf niet.” (7)
- “zo wrijven ook wij ons soms achteraf de oren uit en vragen heel verbaasd, heel bedremmeld 'wat beleefden we daarnet eigenlijk? of sterker nog: wie zijn we eigenlijk?’”(7)
- Epistemologisch probleem, maar ook een kritiek op de vraag wat ‘willen kennen’ eigenlijk is.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Wil tot waarheid

- “uit een gemeenschappelijke wortel, uit een in de diepte gebiedende, met steeds grotere beslistheid sprekende, een steeds grotere beslistheid eisende fundamentele wil van de kennis.”(8)
- Het gaat niet om kennis die wordt blootgelegd,
- Het gaat niet om kennis van de enkeling,
- Het gaat om de wil tot waarheid die zich manifesteert via de filosofen.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Subject dat zichzelf als object onderzoekt

- Verdubbeling van het subject wordt bij Foucault (20-ste eeuw) uitgewerkt.
- Na Kant ontstaat het subject dat denkt over zijn denken en het subject dat zichzelf tot object maakt en vervolgens zichzelf weer zoekt via de beschouwing van de woorden die hij gebruikt. Maar hijzelf -de mens- verdwijnt uit deze verdubbeling want hij kan zichzelf niet vinden in het subject maar ook niet in het object. (zie Bolle over Nietzsche bij Foucault en Bataille)

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Zelfkennis is in het hier en nu schouwen

- Het is Sartre die (o.i.v. Heidegger) uit gaat leggen hoe de mens gekenmerkt wordt door afwezigheid in het hier en nu. Hij is in het verleden en in de toekomst als een ontwerp maar nooit nu want als wij ons van onszelf bewust zijn is dat altijd een achteraf ervaring.
- Leibnitz heeft beschreven dat onze kennis over onszelf altijd de vorm heeft van een weerspiegeling (de monade) De kennis over onszelf bestaat dus in de weerspiegeling van ons spiegelbeeld gevangen in de spiegel van een ander.
- Winnie de poeh; Ik weet dat er een andere manier zou zijn als we maar even zouden stoppen met dat boem, boem. Nietzsche vindt blijkbaar van tijd tot tijd manieren om tot rust te komen en het verblijf in Sorrento is er één van.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Apriori of aposteriori moraal

- a priori gaat aan de ervaring vooraf, i.t.t. aposteriori dat door zintuigelijke indrukken vermiddeld wordt.(9)
- De categorische imperatief geldt uit zichzelf, ongeacht het doel dat men zich op een bepaald moment stelt.
- Het bestaat uit aan de ervaringen ontleende, dus nooit wetmatige regels, waaraan de moraal zich moet houden, maar die wel altijd aan deze of gene concrete zaak vooraf gaan.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Paul Ree

- Darwinistisch en utilitaristisch betoog over moraal die steeds beter wordt. Dat gaat Nietzsche proberen te ontcrachten.
- Nietzsche zet zich nu af tegen, maar is in werkelijkheid zeer schatplichtig aan, Paul Ree. (zie o.a. Safranski en Helsloot)
- Ruzie in 1882 m.n. over Salomé.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Wat zijn de waarden van de waarden?

- Goed en kwaad hebben een nut volgens Nietzsche.(9) zie ook citaten uit eerder werk waar hij zelf naar verwijst.(10)
- Menselijke moraal is er niet altijd al geweest.
- Straf en de angst voor de straf zijn volgens N. een bijkomstigheid van het ontstaan van een menselijke moraal.
- Ascetische moraal versus zedelijkheid der zeden. (10)

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Groeiende scepsis tegenover Schopenhauer

- Levenswil bij Schopenhauer.
- Uitleg daarvan wordt een 'nee' tegen het leven.
- Medelijden als weg naar Europees Boeddhisme en nihilisme.
- Nietzsche constateert dat er geen absoluut geldige moraal is, maar daar moet de mens positief mee (leren)leven.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Kritiek op medelijden

- Plato, Spinoza, La Rochefoucauld en Kant minachten medelijden;
- Plato
- Spinoza vind medelijden te particulier en niet politiek genoeg (Arendt)
- Rochefoucauld - Eigenliefde is drijfveer ook voor altruïsme
- Kant gaat het vrnl. om het begrijpen wat je plicht is, maar het bewogen worden speelt wel een rol.

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Hoe het goede verkeerd kan zijn

- Moraal als valse vroomheid, vergif, geneesmiddel of stimulans.
- De gedachte dat de moreel hoogstaande mens beter is voor de mensheid werd nooit kritisch onderzocht.
- Maar wat als moraal juist het grote gevaar blijkt te zijn?

Maieutiek Nietzsche 2016-2

Eenzame zoektocht

- Nietzsche hoopte dit onderzoek met Ree te doen, maar die haakt in zijn beleving af.
- Dionysisch (roes) en Apollinisch (ratio)
- Het niet door durvend denken komt voort uit de angst dat dan niets meer de moeite waard is, maar Nietzsche ziet achter de twijfel een nieuwe montere levenshouding die niets hoeft te ontkennen.

Maieutiek Nietzsche 2016-2